

Stichting Laka
Ketelhuisplein 43
1054 RD Amsterdam
Tel: 020 - 6 168 294
Fax: 020 - 6 892 179
E-mail: info@laka.org
Web: www.laka.org
Giro: 5 780 452

Laka Foundation
Ketelhuisplein 43
1054 RD Amsterdam
The Netherlands
Tel: +31 20 6 168 294
Fax: +31 20 6 892 179
E-mail: info@laka.org
Web: www.laka.org

Gepubliceerd: november 2007

De Commissie MER legt de voortdurende expansie van Urenco Almelo geen strobreed in de weg

Urenco krijgt wederom groen licht voor uitbreiding van haar verrijgingsfabriek in Almelo. Bij het lezen van de beschikking van de vergunning krijgt men welhaast de indruk dat de groei van Urenco zo belangrijk wordt geacht dat alle niet-economische argumenten die daar tegen in worden gebracht geen enkele kans maken. Toch weerhoudt het mensen en organisaties niet om door te gaan met procederen. Tegen deze zoveelste uitbreiding van Urenco werden bezwaren aangetekend door Greenpeace Nederland, en een reeks niet-gouvernementele organisaties en personen uit Nederland en Duitsland, zowel bij de inspraak op de Milieueffect Rapportage (MER) als daarna bij de zienswijzen die ingebracht werden naar aanleiding van de ontwerpbeschikking. In de laatste ronde bracht ook de gemeente Almelo zienswijzen in. Geen van de bezwaren of ingebrachte zienswijzen zijn door de Commissie MER aanvaard en hebben dus geen invloed gehad op de beschikking. Tot en met 5 december 2007 kan door de bezwaarmakers beroep bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden ingesteld.

In dit artikel wordt uitgebreid ingegaan op de voornaamste wijzigingen die in de vergunning staan vermeld, de bezwaren die daartegen zijn gemaakt, en wordt commentaar geleverd op de bevindingen en de reacties van de Commissie MER in de beschikking.

Als belangrijkste activiteiten die in de beschikking staan kunnen worden aangemerkt de uitbreiding van de verrijgingscapaciteit van 3500 naar 4500 ton scheidingsarbeid (SW) per jaar; ontsmettingwerkzaamheden bij de sloop van oude centrifuges; uitbreiding van de opslag van verarmd uranium; en uitbreiding van de aan- en afvoer van UF6-containers. Om dat laatste soepeler te laten verlopen wil Urenco een spoor aansluiting op haar terrein dat verbinding maakt met het spoorwegnet.

De uitbreiding heeft betrekking op verrijgingsfabriek SP5, waar een nieuwe module aan wordt toegevoegd. Tegelijkertijd wordt de verrijgingscapaciteit in verrijgingsfabriek SP4 afgebouwd. Net als thans het geval is met de SP3 worden oude centrifuges in de SP4 gesloopt en aldaar ontsmet. Voor de opslag van verarmd uranium geldt een maximale capaciteit van 37.500 ton in de vorm van UF6.

Greenpeace Nederland heeft van alle organisaties en personen die gebruik hebben gemaakt van hun recht op inspraak daarvan het meeste werk gemaakt. Uit de vragen die de organisatie stelt wordt duidelijk dat ze het MER minutieus hebben bestudeerd. Greenpeace vraagt zich af of de uitbreiding van 2005 en de thans voorgenomen uitbreiding niet als één geheel moeten worden beschouwd. De geplande uitbreiding zou in dat geval als een onderdeel moeten worden beschouwd van de uitbreiding van de productie capaciteit van 2.800 ton naar 4.500 ton SW/jaar. Het betreft een logische vraag, maar de Commissie MER vindt van niet. Die is van mening dat de uitbreiding van 2005 al is vergund en dat hoeft dus niet te worden betrokken bij de MER voor de huidige uitbreiding. Welbeschouwd betekent dit dat Urenco tot in het oneindige zou kunnen doorgroeien, zonder dat er ooit een oordeel hoeft te worden geveld over de milieueffecten van de gehele installatie. Een bizarre vertoning.

Ook uit de reacties op de vervolgvragen van Greenpeace blijkt dat het ministerie van VROM en de Commissie MER blijf geeft van een totaal gebrek aan ecologische bewustzijn en dat hun denkbeelden exclusief zijn gegrondvest op marktdenken. "Greenpeace betwist dat er sprake zou zijn

van een groeiende vraag naar verrijkt uranium.” Enige voorzichtigheid in uitspraken hierover is inderdaad geboden. Exacte cijfers zijn niet voorhanden. Er is lange tijd sprake geweest van een overcapaciteit op de wereldwijde uraniumverrijkingsmarkt. Maar door de sluiting van de verrijkingsfabriek in het Amerikaanse Portsmouth, rond de millenniumwisseling, en de aanstaande sloop van de gasdiffusie verrijkingsfabrieken bij Paducah (VS) en Tricastin (Frankrijk), die vervangen gaan worden door ultracentrifugefabrieken, wordt de overcapaciteit praktisch tot nul gereduceerd. Gezien de reeds geplande nieuwbouw van deze ultracentrifugefabrieken in de VS en Frankrijk, en de bouw van nog een verrijkingsfabriek in New Mexico (VS) stelt Greenpeace vervolgens terecht: “In de MER is ten onrechte niet ingegaan op de gevolgen voor de marktpositie van Urenco van de verrijkingscapaciteit, waarover concurrerende bedrijven in de toekomst zullen beschikken. Het MER geeft bovendien geen inventarisatie van geplande capaciteitsuitbreidingen of bouw van nieuwe verrijkingsfabrieken.” Vanuit milieuoogpunt behoort de commissie zich af te vragen of de bouw van nieuwe of uitbreiding van bestaande uraniumverrijkingsfabrieken niet beter kan worden voorkomen zodat de bestaande capaciteit en de reeds geplande bouw van nieuwe capaciteit veel beter kan worden benut. Maar in plaats daarvan is de reactie van de Commissie MER geheel in lijn met het bedrijfsbelang van Urenco dat uit is op meer marktaandeel en meer winst. In zijn motivatie wijst de commissie ook op de groei van klanten in het Verre Oosten: “Anders dan Greenpeace beweert, bevinden zich aldaar geen belangrijke verrijkingsfabrieken. Verreweg het grootste deel van de noodzakelijke verrijking vindt derhalve daar niet plaats.” Deze bewering is klinkklare nonsens. Het mag zo zijn dat er in het Verre Oosten geen uitgebreide verrijkingscapaciteit is, maar niet zo ver daar vandaan beschikken de Russische verrijkingsfabrieken van Tenex in Siberië over een capaciteit die de totale scheidingsarbeid van Urenco ver overtreft. Het denken van de commissie is zodanig verengd dat ze zich niet kunnen voorstellen dat er ook alternatieven zijn. Het begrip ‘Meest Milieuvriendelijke Alternatief’ (MMA), een heel gangbare term in de vocabulaire van MER-ambtenaren, kan volgens deze Commissie MER niet van toepassing zijn op Urenco: “De activiteit die in het MER en de aanvraag aan de orde is, is uitbreiding van de verrijkingscapaciteit van Urenco. Daarbij kan de beoordeling zich niet uitstrekken tot het toepassen van kernenergie in zijn algemeenheid.”

De Commissie steunt de overheid en Urenco in hun visie dat verarmd uranium geen afval is maar een grondstof, omdat de vele duizenden tonnen die Urenco de afgelopen tien jaar naar Siberië heeft geëxporteerd aldaar gebruikt zou worden als grondstof voor herverrijking (tot natuurlijk of licht verrijkt uranium). De onafhankelijke expert Peter Diehl van het WISE Uraniumproject maakt in zijn rapportages hierover met heldere rekensommen duidelijk dat er praktisch gezien nauwelijks sprake is van herverrijking. De aanduiding ‘grondstof’ blijkt niets anders te zijn dan een boekhoudkundige truc die Urenco veel geld bespaard. In tegenstelling tot ‘grondstof’ mag ‘radioactief afval’ niet worden geëxporteerd. Het hoort thuis in het depot voor laagradioactief afval van de COVRA bij Borsele. Deze opslag is een veel duurdere optie dan export naar Siberië. De kwaliteit van de opslag in Rusland is ver beneden de Europese maat. Maar die milieueffecten zijn niet aan de orde voor de commissie. Ook de transporten naar Rusland hoeven volgens de commissie niet in het MER te worden betrokken, omdat daar aparte vergunningen voor worden verleend en de commissie, zoals eerder gemeld, uitsluitend focust op het belang van Urenco voor de uitbreiding van haar vestiging in Almelo.

Een ander steeds weer terugkerend punt bij de inspraakrondes rond de uitbreidingen van Urenco Almelo is de stralingsbelasting aan de terreingrens. Met name de terreingrens aan de noordzijde van de Weezebeek, waarbij zich het opslagterrein bevindt van de UF6-containers. Zoals bij de eerdere uitbreiding was bepaald mag de straling daar bij wijze van uitzondering hoger zijn dan aan de andere terreingrenzen. Bij maximale benutting van de opslag bedraagt de dosis 4 millisievert per jaar aan de terreingrens; vier maal zo hoog dan de voor burgers vastgestelde limiet. De motivatie die Urenco daarvoor geeft, en door de Commissie MER wordt geaccepteerd, is dat er op die plek slechts gemiddeld twintig minuten per werkdag personeel aanwezig is. Het is echter zeer de vraag of bij de aan- en afvoer van vaten een verblijf van 20 of 30 minuten reëel is. Waarschijnlijker is dat

de werknemers die hierbij betrokken zijn voor langere tijd blootstaan aan een verhoogde stralingsbelasting.

Om de ioniserende straling bij de opslag van UF6-containers (met verarmd uranium) te beperken stelt Greenpeace net als bij eerdere inspraakrondes dat Urenco een overkapping zou kunnen aanbrengen boven de afvalcontainers, zodat de dosis voor de nabije omgeving (enkele honderden meters) kunnen worden beperkt. Met Urenco vindt de commissie dat de kosten daarvan niet opwegen tegen de beperkte milieuwinst. Urenco schat de kosten op €80 miljoen, een opmerkelijk hoog bedrag voor een overkapping. [1.500 tot 2.000 euro per vierkante meter]

De Commissie MER is van mening dat een inschatting van de collectieve dosis achterwege kan blijven. Ondanks de toename van de collectieve werknemersdosis -veroorzaakt door de toename in het aantal malen dat handelingen aan UF6-containers (met verschillende verrijkingsgraden) moet worden verricht in verband met aan- en afvoertransporten – is de commissie van mening dat de dosis voor werknemers beperkt en aanvaardbaar blijven. Dat moet aangemerkt worden als een tekortkoming in de toetsing van de aanvraag. Van de commissie mag worden verlangd dat ze zeker op dit punt naar een volledig beeld van de risicoanalyse streven. Vooral als blijkt dat in die risicoanalyse wel de toename van transporten op het bedrijfsterrein is meegenomen, maar niet de toename van transporten van en naar Urenco; en die is significant gelet op de toename van de doorstroomhoeveelheden per jaar. De commissie gaat er vanuit dat die transporten niet in het MER hoeven te worden behandeld omdat die veiligheidsaspecten al worden behandeld in de noodzakelijke vervoersvergunningen. Deze versnippering van veiligheidsaspecten roept de vraag op of dit wel ten goede komt aan het waarborgen van de veiligheid van de werknemers en de omwonenden. Het bevestigt nogmaals het terechte pleidooi van Greenpeace om in het MER een risicoanalyse te geven van de gehele installatie en van de activiteiten die hier extern aan verbonden zijn. In de huidige omstandigheid is er geen duidelijk overzicht beschikbaar waarin alle risico's zijn geïntegreerd.

Een ander aspect dat niet in het MER wordt behandeld is de risico's op het gebied van kernproliferatie. Dat is zacht uitgedrukt opmerkelijk. Uraniumverrijkingsfabrieken behoren tot één van de meest proliferatiegevoelige schakels in de kernketen. 'Almelo' heeft een voorname rol gespeeld bij de totstandkoming van het Pakistaanse kernprogramma. Je zou verwachten dat alleen al daarom proliferatie een voornaam aandachtspunt hoort te zijn. In antwoord op de vragen van Greenpeace maakt de commissie zich er gemakkelijk vanaf: "De voorgenomen uitbreiding van de verrijkingcapaciteit met dezelfde technologie als die van de bestaande draagt niet wezenlijk bij aan additionele proliferatiegevoeligheid." Zeker in het licht van de internationale aandacht voor de uraniumverrijkingcapaciteit in Iran (net als Nederland ondertekenaar van het NPV) is dat een opmerkelijke bevinding. Verder is de Commissie van mening dat de veiligheid gewaarborgd wordt door onaangekondigde inspecties het IAEA en door geheimhouding. Het is zeer de vraag of dit soort maatregelen afdoende zullen zijn. De huidige maatregelen zijn niet wezenlijk anders dan ten tijde van de Khan-affaire.

De zienswijzen die werden ingebracht door andere personen en organisaties gingen niet inhoudelijk in op de voorgestelde wijzigingen van de uraniumverrijkingsfabriek. Ze hadden vooral betrekking op de nadelen en risico's van de installatie en kernenergie in het algemeen voor mens en milieu. Met verwijzingen naar wettelijke criteria wordt door de Commissie MER gesteld dat deze zienswijzen onder geen beding kunnen leiden tot bijstelling of afwijzing van het MER.

In haar toetsingsadvies van 15 februari 2007 komt de Commissie dan ook tot het oordeel dat de inhoud van de door Urenco geleverde MER een volwaardige plaats moet krijgen in de besluitvorming. Uit het advies blijkt verder dat de Commissie over twee onderwerpen nadere toelichting heeft gevraagd. Het betreft de straling aan de terreingrens en de criticiteit. De gegevens die Urenco hierop heeft gegeven acht de Commissie afdoende. De maatregel die genomen wordt om criticiteit (kettingreactie) te voorkomen is het gebruik van verarmd uraniumoxide in het spoelwater. De bedoeling daarvan is om de concentratie uranium-235 (splijtbaar) onder de 1% te

houden waardoor er geen kritici kan optreden. Zoals eerder gemeld heeft de Commissie zich door Urenco laten overtuigen dat het verhoogde stralingsniveau aan de terreingrens nabij de opslag van verarmd uraniumhexafluoride 'aanvaardbaar' moet worden geacht, omdat daar zich slechts een twintigtal minuten per dag personeel bevindt.

Ontwerpbeschikking

Bij de inspraak op de ontwerpbeschikking brengt Greenpeace de relatie met de eerdere uitbreiding opnieuw aan de orde: "Door de totale uitbreiding in tweeën te knippen kan geen volledig beeld ontstaan van de milieueffecten van het totaal aan wijzigingen. Met name geldt dat voor de toename in de hoeveelheid afval in de vorm van verarmd uranium voor opslag, stralingsrisico's en verkeersbewegingen."

De reactie van de Commissie hierop is summier en er wordt niet onderbouwd waarom het onwenselijk zou zijn om de vorige en voorgenomen uitbreiding als één ondeelbaar project moet worden gezien en dat de gevolgen van die totale capaciteitsuitbreiding in het MER hadden moeten worden gezien en beschreven.

Greenpeace vindt dat er in het ontwerpbesluit onvoldoende duidelijk wordt gemaakt dat Urenco van een eventuele toename in verrijkingcapaciteit kan profiteren. De minister verwijst naar landen die hun kernvermogen willen uitbreiden (Finland, Frankrijk, de VS en China). Ze wijst op de afnemende beschikbaarheid van hoogverrijkt uranium dat geschikt kan worden gemaakt ("downblending") voor splijtstoffabricage; en de sterk gestegen prijs van uranium. Over het feit dat er thans vergevorderde plannen zijn voor vervanging van verouderde verrijkingsfabrieken (Paducah, Tricastin) en nieuw te bouwen verrijkingsfabrieken elders in de wereld rept ze niet. Een ander belangrijk aspect is dat door het aflopen van het contract met Rusland voor de export van verarmd uranium de prijs van scheidingsarbeid hoger zal worden en dus de concurrentiepositie van Urenco zal verkleinen.

De reacties op de zienswijzen in de ontwerpbeschikking voegen niet zoveel toe aan de reacties die al zijn gegeven op de zienswijzen over het MER. Met uitzondering van de zienswijzen die ingebracht zijn door B&W van de gemeente Almelo. Die komen met een voorstel voor het opstellen van een gezamenlijk inspectieplan en inspectieteam waarbij alle betrokken bestuursorganen samenwerken. De minister staat hier op zich positief tegenover omdat dit nauw aansluit bij het Rijksbesluit om inspectiediensten te laten samenwerken, maar is ze van mening dat dit onderwerp zich niet leent voor nadere uitwerking in het kader van de vergunningverlening. "Het is aan de toezichthoudende diensten om één en ander in onderling overleg te regelen in het kader van het handhavingsbeleid. Voor de handhaving van de Kernenergiewet en de op grond van deze wet verleende vergunningen is dat de Kernfysische Dienst (KFD) van mijn ministerie. In het kader van een verbeterde samenwerking tussen inspectiediensten zijn recentelijk door de VROM-inspectie (KFD) initiatieven genomen voor de oprichting van een zogenoemd frontoffice nucleair toezicht. Verdere afspraken voor een gemeenschappelijk inspectieplan kunnen mijns inziens dan ook uitstekend via dit frontoffice gemaakt worden."

Het tweede dat de gemeente aan de orde stelt is de goedkeuringsbevoegdheid voor het alarmplan en de alarmorganisatie: "Het is niet duidelijk waarom in voorschrift A.9 de regionale brandweer in plaats van de plaatselijke brandweer staat genoemd als goedkeurende instantie tezamen met de KFD." De minister antwoordt: "Deze wijziging is ingegeven door het feit dat overal in Nederland veiligheidsregio's worden ingesteld en dat het logisch zou zijn dat het alarmplan en de alarmorganisatie zoals die door Urenco worden opgesteld, worden beoordeeld op de wijze waarop het aansluit op de regionale brandweerorganisatie. Nu echter blijkt dat ter plaatse nog geen veiligheidsregio is ingesteld, volgt daaruit dat het in dit geval nog de plaatselijke brandweer is die bedoelde bevoegdheid dient te hebben." Hieruit komt naar voren dat er kennelijk geen duidelijke of eenduidige afspraken bestaan tussen Urenco en de brandweer in de directe omgeving voor wat betreft veiligheid, rampenplannen, en draaiboeken bij crisissituaties die zich voor kunnen doen.

Na het lezen van de beschikking rijst de vraag waartoe het MER voor de uitbreiding van Urenco Almelo dient. In de beschikking komt duidelijk naar voren dat aan de belangen van Urenco onder geen beding mag worden getornd. Andere belangen zijn daaraan volledig ondergeschikt gemaakt. Sterker, de gehele procedure is daar in feite op afgestemd. Alternatieven die worden aangevoerd kunnen sowieso naar de prullenbak worden verwezen, omdat de inspraak zich uitsluitend richt op de uitbreiding van de verrijkingfabriek *an sich*. En zelfs die mogelijkheid van inspraak blijkt een wassen neus, omdat via wettelijke bepalingen er altijd weer uitvluchten te maken zijn die binnen het ruime juridische ‘beginsel van rechtvaardiging’ kunnen worden verdisconteerd. De burgers en maatschappelijke organisaties trekken daarbij aan het kortste eind.

Stichting Laka
November 2007